



Afbeelding 1 Het uitgestrekte landschap van het Groene Hart moet behouden blijven met behulp van spoorlijnpanorama's

Genieten vanuit de trein

Het Groene Hart heeft veel landschappelijk kwaliteiten welke door een groot deel van reizend Nederland nog niet zijn ontdekt. Spoorlijnpanorama's zijn een manier om het landschap te beleven vanuit de trein en bescherming te bieden.

Uitgestrekte polders met graslanden, boerderijen, molens en karakteristieke verkaveling. De verschillende schitterende landschappen van het Groene Hart, als veenweidegebieden en droogmakerijen, zijn in de drukke, stedelijke omgeving van de Randstad een lust voor het oog (afbeelding 1). Met zijn kernkwaliteiten openheid, landschappelijke kwaliteit, veenweidekarakter en rust en stilte is het een van de parels van Nederland. Er ligt echter een behoorlijke druk op het gebied met de adem van Amsterdam, Utrecht, Leiden en Rotterdam in de nek. Om het gebied niet ten prooi te laten vallen aan verstedelijking, verrommeling en versnippering, heeft Stichting Groene Hart het project Spoorlijnpanorama's opgezet. Dit moet bescherming bieden voor landschappen die vanuit de trein te beleven zijn.

Van snelwegpanorama naar spoorlijnpanorama

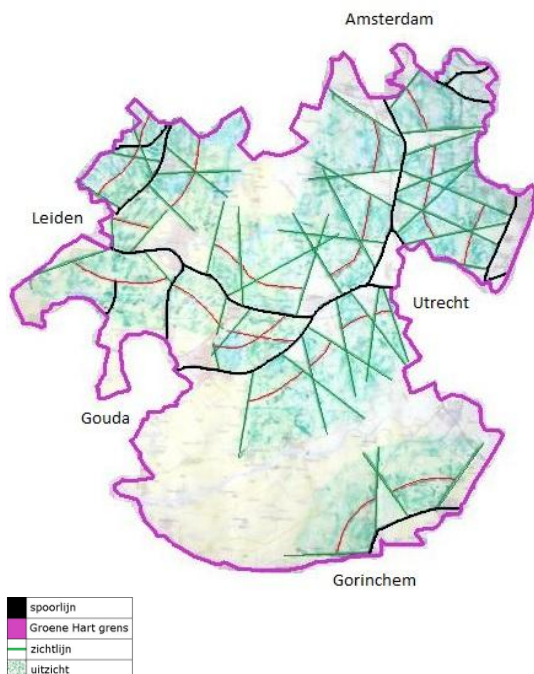
Het doel van snelwegpanorama's is het tegengaan van verrommeling en versnippering bij snelwegen en hun omgeving. Aan de hand van de Nota Snelwegpanorama's is bij de stichting het idee ontstaan voor de ontwikkeling van spoorlijnpanorama's. Voor spoorlijnen en

snelwegen geldt immers hetzelfde, vanaf beide zijn uitzichten te ervaren op het landschap. De stichting heeft als hoofddoel het behouden van Nationaal Landschap het Groene Hart met al zijn cultuur-, natuur- en landschapswaarden. Met spoorlijnpanorama's, open gebieden langs spoorlijnen met landschappelijke en cultuurhistorische waarden, wil de stichting hieraan een bijdrage leveren. De zichtbaarheid, herkenbaarheid en beleving van die waarden staan bij spoorlijnpanorama's centraal. Omdat een panorama zeer kwetsbaar is, pleit de stichting voor een status die aan het gebied kan worden gekoppeld ter bescherming.

Beleidsvorming

Ter behoud van het landschap in Nederland en vermindering van de stedelijke druk, geeft de Nota Ruimte aan het landschap te willen ontwikkelen met kwaliteit. Dit nationaal ruimtelijke beleid maakt meer financiële middelen vrij voor behoud en versterking van kernkwaliteiten in gebieden met de status Nationaal Landschap. Er gelden geen extra wettelijke voorwaarden, maar wel een kwaliteitsbeleid als snelwegpanorama's. Ook

spoorlijnpanorama's zijn een instrument om dit kwaliteitsbeleid te ondersteunen. Door de status Spoorlijnpanorama aan een gebied te koppelen, gelden bepaalde voorwaarden bij het inrichten en beheren van het gebied. Dat de overheid in eerste instantie gekozen heeft voor snelwegpanorama's is te wijten aan de populariteit van de snelwegomgeving. Veel bedrijven vestigen in de buurt van snelwegen en dit vergroot de kans op verrommeling en belemmering van zichtlijnen. Afgezien daarvan doen spoorzones momenteel aan als de 'achterkant' Nederland, met veel industrie en verpauperde gebouwen. Daarnaast wordt er geen rekening gehouden met het zicht dat vanuit de trein wordt belemmerd. Terwijl het landschap vanuit de trein juist goed ervaren kan worden: je hoeft niet op het verkeer te letten.



Afbeelding 2 Verschillende uitzichten gezien vanaf de spoorlijnen in het Groene Hart

Voorbeeldfunctie

Het project is gericht op de spoorlijnen in het Groene Hart, maar is uiteindelijk toepasbaar in heel Nederland. Belangrijk is het achterhalen van de kwaliteiten van een gebied en de mening van burgers, met het oog op de beleving. De waarde van het landschap kan op verschillende manieren gemeten worden. In dit project is gekozen voor de methode Leesbaar Landschap waarbij het draait om de samenhang van het landschap. De kernkwaliteiten die voor het gebied gelden, vormen de speerpunten van de beleving. Een spoorlijnpanorama is daarmee een afspiegeling van de desbetreffende regio en fungeert als 'visitekaartje' voor een specifiek landschap. In het

Groene Hart zijn verschillende mogelijke panorama's en uitzichten vanaf het spoor te vinden, zie de kaart op afbeelding 2.

Burgerparticipatie en draagvlak

Een enquête onder treinreizigers weerspiegelt in dit project de mening van de burger. Ter inventarisatie, waar mogelijke panorama's ontwikkeld kunnen worden, zijn deze gehouden op verschillende trajecten in het gebied. Hieruit blijkt dat veel reizigers geïnteresseerd zijn in het landschap. En dan voornamelijk landelijke landschappen met uitzichten op groen, cultuurhistorische elementen en uitzichten op water. Het grootste deel van de reizigers heeft de voorkeur voor het Hollandse Landschap. Denk aan gras, koeien, molens en agrarische vergezichten; het typische landschap van het Groene Hart. Opvallend is dat bijna een derde van de ondervraagde personen niet eens bekend is met het Groene Hart. Daarnaast vinden zij bedrijventerreinen, woningbouw en geluidswallen de grootste bedreigingen van het landschap vanuit de trein.

Belang van spoorlijnpanorama's

Aan de hand van interviews met deskundigen van de provincie Utrecht en gemeente Bodegraven zijn een aantal conclusies getrokken. Naast de bescherming en het behoud van waardevolle, open landschappen hebben spoorlijnpanorama's ook andere functies. Denk daarbij aan waardering scheppen en het zichtbaar en herkenbaar maken van het landschap onder reizigers. Daarnaast is het goed om spoorlijnpanorama's gewoon op de kaart te zetten. Door communicatie via promotie en overleggen met overheden en organisaties kan Stichting Groene Hart het belang van spoorlijnpanorama's overbrengen. De status Spoorlijnpanorama daadwerkelijk realiseren vraagt op lange termijn om meer actie. Met behulp van subsidies kan de status ontwikkeld worden tot een zelfstandig project of meeliften op een bestaand beleid. Bijvoorbeeld aan snelwegpanorama's, bescherming werkt immers makkelijker als een beeld gekoppeld is aan een naam.

Met spoorlijnpanorama's wil Stichting Groene Hart een bijdrage leveren aan het behoud van de waarden van het Groene Hart. De panorama's zijn een instrument om het kwaliteitsbeleid van de overheid te ondersteunen. De status Spoorlijnpanorama kan als zelfstandig project of meeliftend op een bestaand beleid zorgen voor bescherming. Niet alleen voor het Groene Hart, maar voor heel Nederland.